

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

KJ ./ riksåklagaren ang. sexuellt ofredande

(Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2017-11-30 i mål B 1272-17)

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd och därefter förordnat att riksåklagaren ska svara skriftligen på överklagandet. Jag vill anföra följande.

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom.

Bakgrund

Åtalet

KJ åtalades för sexuellt ofredande. Åtalet avsåg att KJ ofredat HL på ett sätt som varit ägnat att kränka hennes sexuella integritet, genom att ta med sin hand på insidan av hennes lår.

Tingsrättens dom

Tingsrätten dömde KJ för sexuellt ofredande och bestämde påföljden till 40 dagsböter à 350 kronor.

Tingsrätten ansåg det styrkt att KJ lagt sin hand på HLs lår, utanpå kläderna, med handflatan ovanpå och tummen på insidan av låret. HL satt vid tillfället med korslagda ben. Tingsrätten uttalade att det förhållandet att det varit fråga om ett grepp om låret gör att slutsatsen kan dras att det varit fråga om ett uppsåtligt agerande från KJs sida och att han inte av misstag kommit åt målsägandens lår. Även KJs reaktion direkt efter händelsen ansågs ge stöd för detta. När det gäller hur KJs beröring av HLs lår skulle bedömas uttalade tingsrätten följande.

Ansvar för sexuellt ofredande förutsätter uppsåt beträffande de objektiva brottsrekvisiten. Gärningsmannen behöver inte ha haft uppsåt att kränka den andre personens sexuella integritet utan det är tillräckligt för ansvar att uppsåtet omfattar

tar de omständigheter som innebär att gärningen var ägnad att kränka den andre på det sättet (se Berggren m.fl., Brottsbalken m.m. kommentaren till 6 kap. 10§).

Det kan i detta fall först konstateras att det varit fråga om en kortvarig beröring av låret. Beröringen har dock skett på ett intimt ställe på kroppen och gärningen får typiskt sett anses vara tillräcklig för att HLs sexuella integritet kränkts. KJ har haft uppsåt till sitt agerande och till de omständigheter som innebär att gärningen var ägnad att kränka HLs sexuella integritet. Han ska därför dömas för sexuellt ofredande.

När det gäller påföljden ansåg tingsrätten att det inte förelåg några sådana skäl som motiverade påföljdseftergift. Antalet dagsböter bestämdes till 40. Med hänsyn till att det sexuella ofredandet varit av lindrig art fick det enligt tingsrätten anses oproportionerligt om KJ skulle förpliktas att betala drygt 32 000 kronor i böter. Dagsboten jämkades därför till 350 kronor, vilket innebar att KJ skulle betala 14 000 kronor i böter.

Tingsrättens ordförande var skiljaktig vad gäller rubriceringsfrågan. Det ansågs inte stå klart att den beröring KJ utsatt HL för haft en sexuell innebörd i den mening som omfattas av bestämmelsen om sexuellt ofredande. Genom sitt beteende fick KJ dock anses ha antastat målsäganden på ett sådant sätt att han gjort sig skyldig till ofredande. Tingsrättens ordförande ansåg således att KJ skulle dömas för ofredande enligt 4 kap. 7 § brottsbalken, vilket angavs rymmas inom gärningsbeskrivningen.

Hovrättens dom

Efter att både åklagaren och KJ överklagat ändrade hovrätten tingsrättens dom på så sätt att påföljden bestämdes till 60 dagsböter à 850 kronor.

I likhet med tingsrätten fann hovrätten utrett att KJ uppsåtligen tagit ett grepp om HLs högra lår närmare skrevet än knäet och med tummen mot insidan av låret. Hovrätten fortsatte enligt följande.

KJs grepp om HLs lår har blivit kortvarigt eftersom HL ögonblickligen reagerat och tagit eller viftat bort hans hand. Beröringen har enligt hovrättens bedömning haft en sexuell prägel. KJs agerande ska bedömas mot bakgrund av att gärningen har ägt rum på en personalfest där han, som gatu- och fastighetschef på kommunen, för första gången har sammanträffat och talat med praktikanten HL om hennes projekt och – visserligen i obestämda ordalag – ställt i utsikt en möjlig framtida tjänst åt henne på gatukontoret. Klarlagt är också att han, när hon vänt sig mot personen som satt på andra sidan om henne, stirrat intensivt på henne. Enligt hovrättens mening har KJs handlande typiskt sett varit ägnat att kränka HLs sexuella integritet. Som tingsrätten funnit är åtalet styrkt och gärningen ska bedömas som tingsrätten har gjort.

När det gäller påföljdsfrågan noterar hovrätten att KJ gjort gällande att han bör erhålla påföljdseftergift med motiveringen att han exponerats med namn och bild i media, fått ändrade arbetsuppgifter samt bett målsäganden om ursäkt och

betalt skadestånd till henne. Vad han sålunda anfört utgjorde enligt hovrättens uppfattning inte skäl att meddela påföljdseftergift. Eftersom det varit fråga om ett sexuellt ofredande som innefattat en fysisk kontakt borde antalet dagsböter sättas högre än vad tingsrätten gjort. Enligt hovrätten förelåg inte skäl att jämka dagsbotens storlek.

Ett hovrättsråd var skiljaktigt och ville ogilla åtalet. Enligt den skiljaktiga ledamoten har handlandet inte haft en sådan sexuell karaktär att det varit ägnat att kränka HLs sexuella integritet. KJ anses inte heller ha utgjort ett sådant handgripligt antastande som avses i bestämmelsen om ofredande. Den skiljaktiga ledamoten ansåg att det framstod som fullt möjligt att KJs avsikt med beröringen varit att påkalla målsägandens uppmärksamhet.

Överklagandet till Högsta domstolen

KJ yrkar att Högsta domstolen, med ändring av hovrättens dom, ska ogilla åtalet. För det fall KJ döms för brottet yrkas att han meddelas påföljdseftergift eller att Högsta domstolen under alla förhållanden sätter ner antalet dagsböter och jämkar dagsbotens belopp. Slutligen yrkas att Högsta domstolen, om KJ döms för brottet, efterger eller sätter ner hans återbetalningsskyldighet för rättegångskostnaderna.

KJ invänder inte mot hovrättens bedömning av vad som är utrett om händelseförloppet. Enligt KJ har hans handlande inte varit ägnat att kränka HLs sexuella integritet. KJs handlande skiljer sig klart från de exempel på sexuellt ofredande som lämnas i förarbetena, vilka alla har en mycket tydlig sexuell innebörd.

Enligt KJ ska hans handlande inte heller bedömas som ett handgripligt antastande eller på annat sätt ett ofredande av målsäganden. Som exempel på hänsynslöst beteende nämns i lagtexten skottlossning, stenkastning och oljud. Det ska var fråga om en kännbar fridskränkning och KJs handlande ligger långt ifrån också dessa exempel på straffbelagda beteenden.

Grunder

Den rättsliga regleringen

Bestämmelsen om sexuellt ofredande

Enligt 6 kap. 10 § första stycket brottsbalken döms den för sexuellt ofredande som, i annat fall än som avses i de föregående paragraferna i kapitlet, sexuellt berör ett barn under femton år eller förmår barnet att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd.

Av paragrafens andra stycke framgår att detsamma gäller den som (1) blottar sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller (2) annars

genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet.

Förarbetsuttalanden

KJ har dömts för den variant av sexuellt ofredande enligt vilken ansvar följer för att genom ord eller handlande ofreda en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet (6 kap. 10 § andra stycket andra ledet brottsbalken). Vid brottsbalkens tillkomst återfanns motsvarande bestämmelse i 6 kap. 6 § andra stycket och benämndes otuktigt beteende. För ansvar enligt den bestämmelsen krävdes att gärningsmannen genom ord eller handling som uppenbart sårade tukt och sedlighet uppträdde anstötligt mot annan.

Straffrättskommittén uttalade att det för bedömningen av om en handling var att anse som sedlighetssårande var av betydelse mot vem den företogs. En och samma handling kunde t.ex. anses sedlighetssårande om den ägt rum inför en minderårig, medan så inte behövde vara fallet om den ägt rum inför en vuxen. Kommittén uttalade vidare att uppfattningen om vad som är sedlighetssårande naturligen också kan växla med tids- och miljöförhållanden. De ur praktisk synpunkt mest betydelsefulla av de fall som avsågs med stadgandet angavs vara exhibitiva åtgärder samt sedlighetssårande beröring av minderårig (se NJA II 1962, s. 187).

Bestämmelsen om sexuellt ofredande i 6 kap. 10 § andra stycket andra ledet brottsbalken fick sin nuvarande lydelse vid de omfattande ändringar av 6 kap. brottsbalken som genomfördes år 2005. Syftet med lagändringarna var att öka skyddet mot sexuella kränkningar och att ytterligare förstärka den sexuella integriteten och självbestämmanderätten. I propositionen uttalas att det inte får råda någon som helst tvekan om att grundsynen bakom regleringen av sexualbrotten ska präglas av inställningen att varje människa har rätt att själv bestämma över sin egen kropp och sexualitet och har en ovillkorlig rätt att vara fredad från oönskade angrepp som kränker denna rätt. Vidare uttalas att lagstiftningen om sexualbrott är en lagstiftning till skydd mot sexuella kränkningar och ska inte bygga på förlegade föreställningar om vuxna människors frivilliga sexualliv (se prop. 2004/05:45 s. 1 och 21 f.).

Under lagstiftningsarbetet diskuterades att utvidga tillämpningsområdet för sexuellt ofredande i vissa avseenden, men så kom inte att bli fallet. Kriminaliseringens räckvidd är avsedd att vara i princip densamma som tidigare. Däremot moderniserades utformningen av straffbudet. Genom den nya utformningen ville regeringen lyfta fram och på ett tydligare sätt än tidigare fokusera på de förfaranden som ska omfattas av bestämmelsen (se a. prop. s. 86 ff. och 148).

I propositionen uttalades att med bestämmelsen i 6 kap. 10 § första stycket brottsbalken skapades i likhet med vad som tidigare gällt ett absolut skydd för barn under 15 år mot att utsättas för bl.a. sådana sexuella beröringar som inte

kan innefattas i begreppet "sexuell handling". I andra stycket, som skyddar såväl barn som vuxna, riktas straffansvaret mot kränkningen av den enskildes sexuella integritet. Det kränkande handlandet beskrivs i detta avseende bl.a. som att någon genom "ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet". Med detta avses sådant handlande som inte bedöms som en "sexuell handling" enligt de tidigare bestämmelserna i 6 kap. brottsbalken. Som exempel på en handling som omfattas av bestämmelsen om sexuellt ofredande men inte av begreppet "sexuell handling" nämndes det fallet att en person i sexuellt syfte flyktigt berör en annan persons bröst eller könsorgan då personen är påklädd och klädesplaggen hindrar direkt beröring (se a. prop. s. 89 f.).

Enligt propositionen borde bestämmelsen avgränsas till att träffa handlingar som har en sexuell inriktning på så sätt att de syftar till att reta eller tillfredsställa gärningsmannens sexualdrift. Från tidigare praxis nämndes att det ansetts straffbart att dels beröra en 15-årig flickas bröst, dels försöka dra ner blyxtlåset på hennes byxor. Vidare uttalades att vissa ovälkomna närmanden mot vuxna personer t.ex. att en man på gatan klappar en passerande kvinna i ryggslutet eller smeker henne på kinden regelmässigt torde falla utanför bestämmelsen om sexuellt ofredande och i stället bedömas som ofredande. Bestämmelsen i andra stycket angavs uttrycka en objektiv norm. För straffansvar är det alltså tillräckligt att det sätt på vilket handlingen utförs typiskt sett leder till att personens sexuella integritet kränks. Det behöver således inte i det enskilda fallet bevisas att personens sexuella integritet verkligen har kränkts eller att personen känt obehag. Självfallet måste dock hänsyn tas till situationen i dess helhet, t.ex. om handlingen varit en del i ett frivilligt sexuellt närmande mellan två vuxna personer (se a. prop. s. 88 ff.).

I författningskommentaren sammanfattas vad som krävs för att ett handlande ska vara "ägnat att kränka personens sexuella integritet" på följande sätt (se a. prop. s. 149 f.).

Avgörande för straffansvar är att handlingen utförs på ett sätt som är "ägnat att kränka personens sexuella integritet". Härmed skall förstås att det är tillräckligt att handlingen typiskt sett är sådan att offrets sexuella integritet kränks. Det behövs således inte i det enskilda fallet bevisas att integriteten verkligen har kränkts. I subjektivt hänseende krävs inte heller något syfte från gärningsmannens sida att kränka offrets sexuella integritet. Det är tillräckligt att gärningsmannen har uppsåt beträffande de faktiska omständigheter som utgör underlag för domstolens värdering av frågan om de varit ägnade att kränka offret på ett sådant sätt. Vilka handlingar som uppfyller det angivna kriteriet får bedömas utifrån samtliga omständigheter. För frågan om en viss handlingens egenskap som sexuellt kränkande kan det vara av betydelse mot vem den företas. Uppfattningen av vad som är en kränkning av den sexuella integriteten kan också växla med tids- och miljöförhållanden.

2008 års sexualbrottsutredning föreslog att tillämpningsområdet för 6 kap. 10 § andra stycket andra ledet brottsbalken skulle utsträckas genom att det inte längre skulle krävas att handlingen på något sätt syftade till att reta eller tillfredsställa gärningsmannens sexualdrift. Anledningen till detta var att det fanns uppgifter om att utrymmet för att döma för sexuellt ofredande hade blivit mindre jämfört med före 2005 års reform. Förslaget kom emellertid inte att genomföras. I propositionen konstaterades att utredningens förslag innebar att till bestämmelsen skulle komma att räknas inte bara sådana handlingar som i nuläget bedöms som ofredande, utan också vissa förfaranden som bedöms som misshandel eller förolämpning. Även om det finns anledning att se allvarligt på förfaranden av sådant slag kunde det enligt regeringens mening ifrågasättas om en kriminalisering inom ramen för 6 kap. brottsbalken är rätt sätt att hantera dessa. Utredningens förslag ansågs väcka frågor av systematisk karaktär både i förhållande till övriga brott i 6 kap. brottsbalken men också i förhållande till andra brott i brottsbalken. Då konsekvenserna av förslagen inte hade analyserats i tillräcklig utsträckning ansåg regeringen att utredningens förslag inte borde genomföras (se prop. 2012/13:111 s. 53 ff.).

Tilläggas kan att i 2014 års sexualbrottskommittés betänkande Ett starkare skydd för den sexuella integriteten (SOU 2016:60) föreslogs inga ändringar i sak avseende bestämmelsen om sexuellt ofredande. Däremot föreslogs att bestämmelsen skulle delas upp i två paragrafer, en som avser brott mot barn under femton år och en som avser brott mot personer som är femton år eller äldre. Förslaget kom emellertid inte att genomföras.

Praxis

I NJA 2016 s. 129 dömde Högsta domstolen en person (V.D.) för sexuellt ofredande. Denne hade upprepade gånger försökt förmå en flicka (N.L.), som ännu inte fyllt 18 år, att ha sexuellt umgänge med honom mot ersättning. Högsta domstolen uttalade bl.a. följande.

13. Ett bifall till åtalet förutsätter också att V.D. kan anses ha ofredat N.L. på ett sätt som är ”ägnat att kränka hennes sexuella integritet”. Uttrycket tar sikte på sådana ord och handlingar som har en sexuell inriktning genom att de på något sätt syftar till att reta eller tillfredsställa gärningsmannens sexualdrift. Yttranden kan vara straffbara om de har en tydlig sexuell inriktning. Ett straffrättsligt ansvar enligt den nu aktuella bestämmelsen är alltså knutet till att det har funnits ett sexuellt intresse hos gärningsmannen. (Se prop. 2004/05:45 s. 88 och 149 samt prop. 2012/13:111 s. 55.)

14. V.D:s handlande har haft en klar sexuell inriktning. N.L. har tydligt avböjt hans förslag och därmed visat att hon tog avstånd från tanken att ha sex med honom. Trots detta har V.D. upprepat och närgånget framhärdat i sin begäran att få köpa sex i syfte att övertyga N.L. att göra något hon alltså hade tagit avstånd från. Hans handlande har utförts på ett sätt som ofredat N.L. och varit ägnat att kränka hennes sexuella integritet.

I NJA 2017 s. 393 dömde Högsta domstolen en person för sexuellt ofredande. Den tilltalade hade i en rulltrappa fotograferat under en kvinnas kjol i omedelbar närhet av hennes underliv. Den huvudsakliga frågan i målet var om det för straffansvar för sexuellt ofredande – på motsvarande sätt som gäller för ofredande enligt 4 kap. 7 § brottsbalken – krävs att den angripne uppfattat angreppet när det utförts. Högsta domstolen besvarade frågan nekande. Enligt Högsta domstolen bör den sexuella integriteten ges ett starkare skydd än vad gäller den kroppsliga integriteten i allmänhet. Det kan rent av sägas att en begränsning av tillämpningsområdet för ofredandebrottet i 4 kap. 7 § brottsbalken i huvudsak till fall i vilka den angripne har uppfattat angreppet, förutsätter att det finns ett annat och mer omfattande skydd mot gärningar som är av mer integritetskänslig natur. Med hänsyn till att lagen uppställer ett krav på att gärningen ska innefatta ett ofredande fordras emellertid att gärningen på något sätt kan betecknas som ett intrång i den utsattes fredade sfär. I fall där gärningen inte uppfattas av den mot vilken den riktas måste detta som huvudregel förutsätta kroppslig beröring. Med sådan beröring finns det skäl att jämställa handlande, som sker i omedelbar närhet av den angripne och utgör ett tydligt intrång i den angripnes rätt att bestämma över sin kropp.

Högsta domstolen har vidare i en dom den 14 juni 2018 ogillat ett åtal för sexuellt ofredande (Högsta domstolens mål B 2066-17, ”Den oönskade beröringen”). I målet var utrett att den tilltalade vid två olika tillfällen smekt en 15-årig flicka på smalbenen utanpå kläderna. I samband därmed uttalade den tilltalade att det var mysigt att målsäganden var där. Den huvudsakliga frågan i målet var om de handlingar den tilltalade utfört hade en så tydlig sexuell inriktning eller prägel att hans agerande var straffbart som sexuellt ofredande. Högsta domstolen uttalade att bedömningen av om en gärning varit ägnad att kränka den sexuella integriteten ska göras objektiverat och utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Av betydelse vid den bedömningen är exempelvis vem som företar handlingen, mot vem den riktas samt i vilken miljö och i vilket sammanhang gärningen sker. För att ett agerande ska vara ägnat att kränka offrets sexuella integritet måste handlandet ha en tydlig sexuell inriktning eller prägel. Det senast sagda innebär ett krav på en kvalificering av det sexuella inslaget (se p. 10). Högsta domstolen fortsatte enligt följande.

11. Vissa handlingar är av sådan karaktär att de i stort sett alltid uppfyller kravet på tydlig sexuell inriktning eller prägel. Det handlar framför allt om beröring av en annan persons könsdelar (jfr prop. 2004/05:45 s. 87 f., 90 och 149 samt prop. 2012/13:111 s. 53).

12. När det är fråga om en kroppslig beröring som inte redan i sig typiskt sett uppfyller kravet på tydlig sexuell inriktning eller prägel får förhållandena i det enskilda fallet större betydelse. Ett sådant handlande kan, bl.a. beroende på avsikten hos den som utför handlingen, helt sakna sexuell koppling eller utgöra en sexuell invit. Så kan exempelvis en smekning av en annan persons rygg i ett fall ske som tröst och i ett annat fall utgöra ett sexuellt närmande.

13. Gärningsmannens personliga syften är visserligen inte avgörande för straffbarheten. Om han eller hon har haft en sexuell avsikt som kommit till uttryck vid handlingen kan detta emellertid påverka bedömningen.

Högsta domstolen konstaterade att ofredandebrottets tillämpningsområde i viss mån sammanfaller med bestämmelsen om sexuellt ofredande. Ett handlande som inte har en tillräcklig sexuell inriktning eller prägel för att utgöra ett sexuellt ofredande kan i stället falla under straffbudet om ofredande. Att uttrycket ofredande används i båda bestämmelserna innebär emellertid inte att sexuellt ofredande är en kvalificerad form av ofredande. Det ena brottet är ett sexualbrott där skyddsintresset är den enskildes sexuella integritet medan ofredandet är ett fridsbrott genom vilket den enskilde skyddas mot gärningar som är fridsstörande. Enligt förarbetsuttalanden kan även sådant handgripligt störande av kvinnofriden som inte är att betrakta som sexuellt ofredande omfattas av bestämmelsen om ofredande, såsom att fysiskt hindra en kvinna från att komma fram, ta henne under armen för att förmå henne att följa med eller antasta henne med klappar. Uttalandet tar främst sikte på fall där ett antastande genom ord eller handlande sker på gator och allmänna platser. Vid ofredande i form av handgripligt antastande förutsätts det för ansvar att gärningen innebär en kännbar fridskränkning. Agerandet ska alltså präglas av viss hänsynslöshet. Det medför att inte varje beröring som är oönskad av den utsatte och som av denne uppfattas som otrevlig eller obehaglig, omfattas av straffansvaret. Kravet på kännbar fridskränkning innebär således en begränsning av det kriminaliserade området (se p. 15–18).

Högsta domstolen gjorde följande bedömning i målet.

19. Det som läggs PB till last som sexuellt ofredande är att han utanpå kläderna har smekt målsäganden på hennes underben och att han i det sammanhanget har uttryckt att han tyckte det var mysigt att hon var där. Att smeka en annan person på underbenet utanpå kläderna är inte ett handlande som typiskt sett har en tydlig sexuell inriktning eller prägel. Inte heller en bedömning av PBs handlande i ljuset av övriga omständigheter – däribland att han efter händelserna berättade att han var intresserad av målsäganden – kan leda till slutsatsen att handlandet har haft en sådan tydlig sexuell inriktning eller prägel som krävs för straffansvar. Så är fallet även om målsäganden kan ha uppfattat PBs handlande som ett närmande. Hans handlande är därmed inte straffbart som sexuellt ofredande.

20. PBs beröringar av målsäganden har visserligen inte varit av helt flyktig karaktär men det har likväl rört sig om lättare strykningar eller smekningar utanpå kläderna. Även om beröringarna varit oönskade av målsäganden och av henne uppfattats som obehagliga utgör de inte en så kännbar fridskränkning att de bör föranleda ansvar för ofredande.

Doktrinen

I kommentaren till brottsbalken uttalas att för bedömningen av om ett handlande är ägnat att kränka en persons sexuella integritet kan det vara av betydelse mot vem handlandet företas och bedömningen kan påverkas av såväl tidsom miljöförhållandena. Inte varje angrepp med sexuell inriktning mot en enskild person hör med nödvändighet hit. Användandet av könsord och andra yttranden med sexuella påståenden faller utanför tillämpningsområdet om syftet är annat än rent sexuellt, utan i stället att uttala en svordom (se Berggren m.fl., Brottsbalken [version den 1 januari 2018, Zeteo], kommentaren till 6 kap. 10 § under rubriken Blottande eller ofredande).

Nils Jareborg m.fl. uttalar att en förutsättning för att en gärning ska bedömas som sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 § andra stycket andra ledet brottsbalken är att den typiskt sett duger för att kränka den andres sexuella integritet. Någon kränkning behöver inte ha skett i det enskilda fallet, och det har inte heller avgörande betydelse att någon känner sig kränkt. Vidare påverkas bedömningen av i vilken miljö och i vilket sammanhang gärningen företas. Viss hänsyn måste tas till om den riktas mot en vuxen eller mot ett barn. Samhällets allmänna toleransnivå i fråga om sexuella företeelser är enligt författarna inte konstant (se Nils Jareborg/Sandra Friberg/Petter Asp/Magnus Ulväng, Brotten mot person och förmögenhetsbrotten, 2 uppl., 2015, s. 129).

I Karnov Groups Lexinokommentar till brottsbalken uttalas att yttranden kan vara straffbara om de har en tydlig sexuell inriktning. Ett straffrättsligt ansvar är knutet till att det funnits ett sexuellt intresse hos gärningsmannen. Sådana fall av ofredanden genom ord och handlande som gärningsmannen begår av helt andra skäl, t.ex. för att se hur offret reagerar i en viss situation eller för att rent allmänt kränka eller skada ett offer, har ansett falla utanför och i likhet med tidigare falla under andra straffbestämmelser såsom ofredande eller miss-handel (se Asp m.fl., Brottsbalken, En kommentar, Kapitel 1–12, 2018, s. 296).

Min bedömning

För att någon ska dömas för sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 § andra stycket andra ledet brottsbalken krävs att denne genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet. Som framgått i det föregående har Högsta domstolen nyligen uttalat att vissa handlingar är av sådan karaktär att de i stort sett alltid uppfyller kravet på tydlig sexuell inriktning eller prägel och att det framför allt handlar om beröring av en annan persons könsdelar. I målet hade den tilltalade smekt en annan person på underbenet utanpå kläderna, vilket handlande inte ansågs typiskt sett ha en tydlig sexuell inriktning eller prägel.

Jag delar hovrättens uppfattning om vad som är utrett i målet. Hovrätten har funnit styrkt att KJ uppsåtligen utanpå kläderna tagit ett grepp om HLs högra lår närmare skrevet än knäet och med tummen mot insidan av låret. Att KJs grepp om målsägandens lår inte har varat längre tid än någon sekund har berott

på att målsäganden reagerat snabbt och tagit bort hans hand. Enligt min mening får ett grepp högt upp och på insidan av en kvinnas lår anses vara ett sådant handlande som typiskt sett har en tydlig sexuell inriktning och prägel.

För det fall Högsta domstolen skulle finna att KJs handling inte är av ett sådant slag att det typiskt sett har en tydlig sexuell inriktning eller prägel ska en prövning ske utifrån omständigheterna vid gärningstillfället. I Högsta domstolens avgörande från i juni i år uttalades att en handling, bl.a. beroende på avsikten hos den som utför denna, helt kan sakna sexuell koppling eller utgöra en sexuell invit. Gärningsmannens personliga syften är visserligen inte avgörande för straffbarheten, men en sexuell avsikt som kommit till uttryck vid handlingen kan påverka bedömningen.

KJ var gatu- och fastighetschef vid kommunen. HL var praktikant. Ostridigt i målet är att KJ vid gärningstillfället var berusad. Hovrätten har funnit utrett att gärningen ägt rum inför andra personer, på en personalfest, när KJ för första gången sammanträffat och talat med HL om hennes projekt och då ställt i utsikt en möjlig framtida tjänst åt henne på gatukontoret. KJ har också stirrat intensivt på målsäganden när hon vänt sig mot den person som satt på andra sidan om henne.

Mot bakgrund av vad i målet är utrett anser jag klarlagt att KJs handlande varit sexuellt betingat. Det är för övrigt svårt att se någon annan anledning för KJ att, oavsett berusningen, ta ett grepp om HLs lår av det slag det varit fråga om. Vidare måste beaktas att KJ var hög chef och HL praktikant samt att handlandet företagits inför målsägandens arbetskamrater, bl.a. hennes handledare. Typiskt sett förstärker dessa omständigheter gärningens karaktär av en kränkning av sexuellt slag. HL har också uppgett att hon blev mycket upprörd av händelsen och att denna påverkat hennes självförtroende och självkänsla negativt.

Jag delar hovrättens uppfattning att KJ genom sitt handlande, med hänsyn till samtliga omständigheter vid gärningen, har ofredat HL på ett sätt som varit ägnat att kränka hennes sexuella integritet.

När det gäller brottets subjektiva sida är det enligt förarbetena tillräckligt att gärningsmannen har uppsåt beträffande de faktiska omständigheter som utgör underlag för domstolens värdering av frågan om de varit ägnade att kränka offrets sexuella integritet. KJ har tveklöst haft uppsåt beträffande sitt handlande och övriga omständigheter vid gärningen. Han bör därför dömas för sexuellt ofredande.

Om Högsta domstolen skulle finna att KJs handlande inte varit ägnat att kränka HLs sexuella integritet bör han enligt min mening dömas för ofredande enligt 4 kap. 7 § brottsbalken (i dess lydelse före den 1 januari 2018). KJs handgripliga

antastande av målsäganden bör anses ha varit så hänsynslöst och inneburit en sådan kännbar fridskränkning som krävs för straffansvar.

Även när det gäller påföljdsfrågan anser jag att hovrättens dom ska fastställas. Enligt min mening är omständigheterna sådana att påföljdseftergift inte kan komma i fråga. I likhet med hovrätten anser jag att antalet dagsböter bör bestämmas till 60. Varken det skadestånd KJ dömts att betala till målsäganden eller det förhållandet att han ska ersätta staten för rättegångskostnader bör enligt min mening beaktas vid straffmätningen. Inte heller vad han uppgett om den massmediala bevakningen av målet eller om sin arbetssituation, att diskussioner pågår om att avsluta anställningen, utgör tillräckliga skäl att sätta ned bötesstraffet. För att dagsbotens belopp ska jämkas krävs särskilda skäl. Ett skäl för jämkning är att bötesstraffet skulle drabba den tilltalade alltför hårt med hänsyn till att denne har inga eller små arbetsinkomster eller väsentligt nedsatt betalningsförmåga. När det gäller tilltalade med goda ekonomiska förhållanden kan jämkning komma ifråga med anledning av den tröskeleffekt som uppkommer när brottet straffvärdemässigt ligger vid nedre gränsen för dagsböter. I det nu aktuella fallet har KJ god ekonomi. Brottet ligger inte vid den nedre gränsen för dagsböter. Enligt min mening finns det därför inte särskilda skäl att jämka den dagsbot som bestämts för KJ.

Processuella frågor

Bevisuppgift

Jag åberopar samma bevisning som åklagaren åberopade i hovrätten.

Som muntlig bevisning åberopas förhör med KJ, förhör med målsäganden HL och vittnesförhör med Jessica Grundén. Förhören bör förebringas genom uppspelning av ljud- och bildupptagningarna av förhören i tingsrätten.

Frågan om huvudförhandling

Hovrätten har dömt KJ till dagsböter. Endast KJ har överklagat hovrättens dom. I Högsta domstolen åberopas samma bevisning som i hovrätten. Enligt min uppfattning kan saken utredas tillfredsställande utan att huvudförhandling hålls i Högsta domstolen.

I likhet med KJ anser jag att målet bör kunna avgöras utan huvudförhandling (se 55 kap. 11 § andra stycket och 51 kap. 13 § första stycket 3 och 4 rättegångsbalken).

Petra Lundh

Lars Persson

Kopia till:

Utvecklingscentrum Göteborg
Malmö åklagarkammare (AM-160192-16)